

Θεολογική παιδεία και εκκλησιαστικά δρώμενα

/ Γνώμες

Του Καθηγητή Χρήστου Κ. Οικονόμου

**Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και
τέως Προέδρου και Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής**

του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Στις ημέρες μας η καλλιέργεια της θεολογικής παιδείας στους εκκλησιαστικούς, πανεπιστημιακούς και κοινωνικούς χώρους είναι άκρως απαραίτητη τόσο για να γνωρίζει κανείς και να αξιολογεί επιστημονικά υπεύθυνα τα εκκλησιαστικά γεγονότα, όσο και ο ίδιος να έχει ορθόδοξο βίωμα και θεολογική κατάρτιση, που να καλύπτει όλο το φάσμα της Διορθόδοξης, Διαχριστιανικής και Διαθρησκευτικής Θεολογίας. Πέραν των ανωτέρω, χρειάζεται και εξειδίκευση στο κάθε γνωστικό αντικείμενο της Θεολογικής Επιστήμης, ώστε να υπάρχει ο υπεύθυνος θεολογικός λόγος, ο οποίος στηρίζεται στη Βιβλική Θεολογία, στις Πατερικές και Αγιολογικές

σπουδές, στην Εκκλησιαστική ιστορία, γενική, Ελλάδα, Κύπρου, Σλαβικών Εκκλησιών και Οικουμενικού και Παλαιφάτων Πατριαρχείων.

Επίσης, στον χριστιανικό και γενικότερο παιδαγωγικό λόγο, στη χριστιανική και γενικότερη κοινωνιολογική και ηθική έρευνα, με τις βιοηθικές και οικολογικές τους προεκτάσεις, καθώς επίσης, την Ποιμαντική και Ιεραποστολική Θεολογία. Η σωστή θεολογική παιδεία πρέπει να δίδει ιδιαίτερη έμφαση στη Δογματική διδασκαλία της Ορθόδοξου Εκκλησίας, με προεκτάσεις στις συγκλήσεις και αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, ώστε να μπορεί ο θεολόγος και διανοητής να διαλέγεται με τις άλλες Ομολογίες και να γνωρίζει ομοιότητες και διαφορές, που όντως υπάρχουν στα θέματα πίστεως, με τη Ρωμαιοκαθολική και Προτεσταντική θεολογία, διαφορετικά δεν θα υπήρχε το σχίσμα των Εκκλησιών. Μία Ορθόδοξη θεολογική παιδεία, για να μπορεί να κρίνει επιστημονικά και όχι αυθαίρετα τα εκκλησιαστικά γεγονότα και δρώμενα της καθημερινότητας, πρέπει να γνωρίζει πώς προέκυψε το φαινόμενο της θρησκείας, την εξέλιξη των αρχαίων θρησκειών και παράλληλα την ίδρυση, εξέλιξη και διδασκαλία της Μουσουλμανικής θρησκείας, όπως παρουσιάζεται στη σύγχρονη παγκόσμια κοινωνία και τα κοινωνικοπολιτικά και διεθνή προβλήματα, ως θεολογικά γεγονότα και δρώμενα, στη σύγχρονη κοινωνία. Η συγκριτική μελέτη του Κορανίου και της Αγίας Γραφής δίνει με σαφήνεια τις ομοιότητες και διαφορές, που υπάρχουν ανάμεσα στο Ισλάμ και τον Χριστιανισμό και ποια είναι η προοπτική στην πολιτική, κοινωνική, πολιτιστική και θεολογική προσέγγιση των γεγονότων της καθημερινότητας.

Επίσης η θεολογική παιδεία ερευνά τον Υμνολογικό και Λατρευτικό πλούτο στον λειτουργικό χώρο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, παράλληλα με τη σπουδή της Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, ως έκφραση της θεολογικής παιδείας και του πολιτισμού διαχρονικά. Ακόμη και το Εκκλησιαστικό και Κανονικό δίκαιο αποτελεί βασικό αντικείμενο της θεολογικής παιδείας του ερευνητή της θεολογικής επιστήμης με τις ραγδαίες εξελίξεις, που παρατηρούνται στις ημέρες μας στον Ορθόδοξο χριστιανικό κόσμο. Τόσο το Ουκρανικό λεγόμενο θέμα, όσο και πρόσφατα η ίδρυση Εξαρχίας της Ρωσικής Εκκλησίας στον χώρο του Πατριαρχείου Αλεξάνδρειας είναι θέματα, που κλονίζουν την ενότητα των Ορθόδοξων Εκκλησιών και δημιουργούν ευαίσθητες καταστάσεις, που οδηγούν σε ανεξέλεγκτες προοπτικές για την ενότητα της ίδιας της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Βέβαια η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει ασφαλιστικές δικλείδες, όπως είναι η σύγκληση Οικουμενικών ή Πανορθόδοξων Συνόδων, όπου λύνονται θέματα αιρέσεων, καθώς επίσης η ευταξία της κανονικής λειτουργίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας και πλήθος άλλων κοινωνικών προβλημάτων.

Αυτό όλο το φάσμα της θεολογικής παιδείας καλλιεργεί το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, του οποίου ο γράφων είναι ιδρυτής, οργανωτής και Πρόεδρος, και αποτελεί όραμα ζωής η εισαγωγή των Θεολογικών Σπουδών στην ιδιαίτερή του πατρίδα, την Κύπρο, το οποίο πραγματοποιήθηκε τώρα και έντεκα (11) ολόκληρα χρόνια. Αυτό έγινε πραγματικότητα με τη συνεργασία και υψηλή εποπτεία του λόγιου Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ.κ. Νικηφόρου, ο οποίος συμπορεύεται και στηρίζει το όλο εγχείρημά μας, επειδή γνωρίζει καλά, ότι Θεολογία εκτός Εκκλησίας δεν υπάρχει, ούτε όμως και Εκκλησία χωρίς Θεολογία δεν νοείται. Γι' αυτό και το Τμήμα Θεολογίας είναι υπό την αιγίδα του. Παράλληλα προς την κατεύθυνση αυτή πορεύτηκαν και πορεύονται άλλοι είκοσι δύο (22) καταξιωμένοι Καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας, οι οποίοι έχουν να παρουσιάσουν ένα πλούσιο συγγραφικό και διδακτικό έργο στις ιστορικές Θεολογικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης, με διεθνή προβολή. Ιδιαίτερο ρόλο βεβαίως έπαιξε ο Αναπληρωτής Πρόεδρος του Τμήματος Θεολογίας Καθηγητής Νίκος Νικολαΐδης, ο Γενικός Γραμματέας και Επιστημονικός Συνεργάτης του Τμήματος Λουκάς Παναγιώτου και, εσχάτως, η Λέκτορας του Τμήματος Φωτεινή Δράκου. Προς την κατεύθυνση που περιγράψαμε, γνωρίζουμε, από την πολυετή υπηρεσία μας στη Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης, ότι πορεύονται και οι δύο ιστορικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης και όλες οι Θεολογικές Σχολές Παγκοσμίως. Οι αναρμόδιοι και μη εξειδικευμένοι Καθηγητές στη Θεολογική Επιστήμη δεν είναι δυνατό να συγκροτούν Θεολογική Σχολή, τα δε αρμόδια όργανα που συναινούν είναι συνυπεύθυνα του οποιουδήποτε διαφορετικού από τις παραπάνω θεολογικές αρχές και στόχους καθιδρύματος. Και με τον τρόπο αυτό ευτελίζονται οι Θεολογικές Σπουδές και, αυτοαναιρούνται οι Θεολογικές Σχολές, όταν αναλαμβάνουν τη λειτουργία της Επιστήμης των Επιστημών μη εξειδικευμένα και αρμόδια πρόσωπα.

Οι δραστηριότητες του Τμήματος Θεολογίας, όπως και άρθρα επιστημονικά και επίκαιρα, των Καθηγητών, αλλά και των φοιτητών του, δημοσιεύονται στο έγκριτο περιοδικό της Ιεράς Μονής Κύκκου και Τηλλυρίας "Ενατενίσεις", το οποίο είναι ένα από τα πιο έγκριτα περιοδικά, τα οποία κυκλοφορούν στον Ορθόδοξο χώρο.

Ως γνωστό, τόσο ο Πρόεδρος όσο και οι Καθηγητές με παρεμβάσεις τους στα Μ.Μ.Ε. αναλύουν τα εκκλησιαστικά δρώμενα και εκφράζουν την υπεύθυνη επιστημονική άποψή τους, από αυθαίρετες απόψεις, αθεολόγητων, ανεύθυνων και αστοιχείωτων στη θεολογική παιδεία και την Ορθόδοξη θεολογία προσώπων. Παράλληλα συμμετέχουν στους Διαλόγους Ορθοδόξων, Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών, οι οποίοι διεξάγονται εδώ και αιώνες και σκοπό έχουν να διαπιστωθούν και να συζητηθούν ομοιότητες και διαφορές, οι οποίες υπάρχουν

διαμέσου των αιώνων και οι οποίες διακρατούν την απομάκρυνσή τους από την Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία είναι η αυθεντική και αλάθητη διατύπωση της σωτηριολογικής διδασκαλίας, η οποία εκφράζεται από την Ορθόδοξη Θεολογία (Χριστολογία, Πνευματολογία, Εκκλησιολογία, Σωτηριολογία και Εσχατολογία).

Ασφαλώς, για όσους δεν έχουν Ορθόδοξη θεολογική παιδεία, αυτοί ευτελίζουν την επιστήμη της Θεολογίας, η οποία εκφράζεται από τους ειδικούς επιστήμονες και Καθηγητές των Θεολογικών Σχολών και εξειδικευμένων ερευνητών και θεολογικά εκπαιδευμένων εκκλησιαστικών ανδρών. Στους Διαχριστιανικούς Διαλόγους, κατά καιρούς, προτάθηκαν δύο τρόποι προσέγγισης των θεμάτων: ο διάλογος της αλήθειας και ο διάλογος της αγάπης. Η πρώτη μεθοδολογία, γιατί περί αυτού πρόκειται, ο διάλογος της αλήθειας, επισημαίνει ακριβώς τις ομοιότητες και διαφορές της Ορθόδοξης θεολογίας με τη Ρωμαιοκαθολική και Προτεσταντική ομολογία. Η δεύτερη μεθοδολογία, ο διάλογος της αγάπης, προτάθηκε, χωρίς να υπονοεί την αναίρεση της δογματικής διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά να διεξάγονται οι Διαχριστιανικοί Διάλογοι με πνεύμα αγάπης, για την εξεύρεση της αλήθειας της Ορθόδοξης Θεολογίας και από τη Ρωμαιοκαθολική και Προτεσταντική Θεολογία. Αυτές οι ιστορικοθεολογικές αλήθειες, όπως υποστηρίξαμε και κατά την επίσκεψη του Πάπα Φραγκίσκου στην Κύπρο, δεν αναιρούν την ιστορική και επιστημονική πραγματικότητα, ότι στατιστικά οι Ρωμαιοκαθολικοί ανέρχονται στους 1,5 δισεκατομμύρια, οι Προτεστάντες στα 820 εκατομμύρια και οι Ορθόδοξοι στα 250 εκατομμύρια πιστών.

Η συνεργασία αυτών των ανθρώπινων δυνάμεων του Χριστιανισμού παγκοσμίως επιβάλλεται στο κοινωνικό επίπεδο, για την εξάλειψη της πείνας, κυρίως των Αφρικανικών λαών, της δουλείας και της ανισότητας των δύο φύλων, το πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο, για την αρμονική συμβίωση των λαών, την απόκτηση της ελευθερίας τους και της δικαιοσύνης, όπως στο εθνικό πρόβλημα της Κύπρου και πολλών άλλων λαών, τη στήριξη των προσφύγων και ανεύρεση αγνοουμένων του κυπριακού λαού και άλλων κρατών και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του κάθε ανθρώπου ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, φύλου και θρησκείας. Το ενδιαφέρον για τους μετανάστες, ως εικόνες του Θεού, προφανώς δεν πρέπει να ανήκει μόνο στον Πάπα Φραγκίσκο, αλλά σε όλους τους Χριστιανούς, οι οποίοι εφαρμόζουν την αγάπη ως έκφραση του ίδιου του Θεού για τον κάθε άνθρωπο. Αυτή, λοιπόν, η διάσταση της συνεργασίας του χριστιανικού κόσμου στο κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση συγκρητισμό, πολλώ μάλλον, αναίρεση των αληθειών της Μίας, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, δηλαδή της Ορθόδοξου πίστεως. Αυτές παραμένουν αναλλοίωτες διαμέσου των αιώνων, ως σωτηριολογικές και λυτρωτικές διδασκαλίες, για την καταξίωση του ανθρώπου, με την υπέρβαση της φθοράς και

του θανάτου. Εκτός από αυτό το ιστορικό - θεολογικό πλαίσιο, οποιαδήποτε άλλη άποψη παραμένει ως αθεολόγητη, ανιστόρητη και ανορθόδοξη και δηλώνει αιρετικές απόψεις του φαινομένου του εθνικισμού, καταδικασμένου από την Ορθόδοξη Εκκλησία και ειδικά από τη Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Εμείς μάλιστα στην Κύπρο γνωρίζουμε ότι αυτές οι αυθαίρετες και ακραίες απόψεις οδηγούν στην αυτοκαταστροφή. Για αυτό το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας έχει χρέος και αποστολή τη διατύπωση και υπεράσπιση της Ορθόδοξης Θεολογίας από ανορθόδοξες απόψεις ανεύθυνων, ανιστόρητων και επικίνδυνων προπαγανδιστικών προσωπικών ιδεολογιών, που κατά καιρούς εκφράζονται σε ιστοσελίδες πολύ χαμηλού επιπέδου και κυρίως υβρεολογικού περιεχομένου, όπου ευτελίζονται ζώντες και τεθνεώτες. Χαρακτηριστική περίπτωση Π. Τελεβάντου, ο οποίος αντί για αντεπιχειρήματα σε άρθρο μου, με φωτογραφικό σχόλιο του, βγάζει άναρθρες κραυγές και παρουσιάζει τον εαυτό του (;) να συναγελάζεται με πιθήκους, γαϊδούρια και κατσίκια, προκειμένου να παρουσιάσει ένα σύνολο ζώων μικρών μετά μεγάλων, ως αυτοχαρακτηριζόμενος. Ο άνθρωπος ομιλεί στα δημοσιεύματά του σε κτηνώδες επίπεδο αυτοεξευτελισμού, ως κριτής της Οικουμένης. Δεν χάνει ευκαιρία να δαιμονίζεται και να εξυβρίζει με θρασύτητα, αισχρολογώντας για τον μακαριστό Γέροντα Ιωσήφ, και τα πνευματικά του τέκνα και διαδόχους του, Λεμεσού Αθανάσιο και Ηγούμενο Βατοπαιδίου Γέροντα Εφραίμ, οι οποίοι έχουν να παρουσιάσουν ένα μοναδικό πνευματικό, ποιμαντικό έργο στην Κύπρο, το Άγιο Όρος και την Οικουμενική Ορθοδοξία, ενώ εκείνος σέρνεται στα βορβορώδη νερά μιας ιστοσελίδας, που παραμένει κατάπτυστη στην κρίση και τη συνείδηση κάθε λογικά σκεπτόμενου ανθρώπου, λόγω της διαστρέβλωσης των δυσφημίσεων που παρουσιάζει καθημερινά εναντίον του Οικουμενικού Πατριάρχη, των Αρχιεπισκόπων Αμερικής, Αυστραλίας και Αγγλίας και εναντίον πλήθους Μητροπολιτών Κύπρου, Ελλάδος και Διεθνώς και Καθηγητών Πανεπιστημίου. Συνοδοιπόρους δε φαίνεται να εμφανίζει κάποιους κ. Α. Κυριακού και Π. Κούλενδρο.

Με τον τρόπο αυτό, όπως πιο πάνω εκθέσαμεν, καλλιεργείται η θεολογική παιδεία στην Κύπρο και γνωρίζουν οι φοιτητές του Τμήματος Θεολογίας την επιστημονική και υπεύθυνη προσέγγιση των εκκλησιαστικών γεγονότων και των δρώμενων στον τόπο μας και την Οικουμενική Ορθοδοξία. Σημειώνεται, μάλιστα, ότι οι φοιτητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος δεν προέρχονται μόνο από πτυχιούχους της Θεολογίας, αλλά και διαφόρων άλλων Σχολών και ειδικοτήτων, οι οποίοι θέλουν να μελετήσουν την επιστήμη της Θεολογίας, διεπιστημονικά συγκριτικά, με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα της επιστημονικής έρευνας. Αυτοί οι επιστημονικοί και εκπαιδευτικοί στόχοι καλλιεργούνται παράλληλα και στα τέσσερα Κέντρα Μάθησης, τα οποία ιδρύσαμε και λειτουργήσαμε, τώρα και πέντε χρόνια, στις Μητροπόλεις Λαγκαδά, Κηφισίας, Κορίνθου και Αρχιεπισκοπή Κρήτης.

Υπογραμμίζεται ότι και το Διδακτορικό Πρόγραμμα του Τμήματος Θεολογίας είναι από τα πρώτα αξιολογημένα και πιστοποιημένα από το ΔΙΠΑΕ στα Δημόσια και Ιδιωτικά Πανεπιστήμια της Κύπρου από το 2017 - 2018. Συνεπώς η επιστήμη της Θεολογίας δεν είναι ενδοστρεφής και περιθωριακή, αλλά Οικουμενική και Πανορθόδοξη, με παγκόσμιους ιεραποστολικούς και όχι προσηλυτιστικούς στόχους, όπως τονίζει ο ίδιος ο Χριστός, κατά την αποστολή των Μαθητών του: “Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν” (Ματθ. 28, 19-20).